

5. Борисова Т. М. Обґрунтування доцільності маркетингових витрат за критерієм рівня ризику / Т. М. Борисова // Галицький економічний вісник. – 2007. – № 1. – С. 78-84.

6. Войцеховський В. Б. Строки використання основних засобів та ресурсне забезпечення їх відтворення у процесі інноваційного розвитку підприємств / В. Б. Войцеховський, В. В. Войцеховська // Економічні науки : зб. наук. пр. Вип. 3 : Чернівці : Книги XXI, 2007. – С. 16-23.

7. Корнева О. В. Інформаційно-кібернетичні аспекти інноваційного розвитку підприємств / О. В. Корнева // Економіст. – 2000. – № 10. – С. 5-10.

8. Лепа Н. Н. Координация финансовой деятельности на предприятии / Н. Н. Лепа, И. В. Гужавина // Экономика промышленности : сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономики пром-ти. – Донецк, 2004. – С. 171-181.

9. Шилепницький П. І. Реформування організаційної структури управління машинобудівним підприємством / П. І. Шилепницький // Регіональна економіка. – 2001. – № 2. – С. 105-112.

*С. М. Лисенко,
О. В. Новицька*

**МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОКРАЩЕННЯ НА ПРИКЛАДІ
ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА
(ВП «ШАХТА «РОСІЯ» ДП «СЕЛИДІВВУГІЛЛЯ»)**

Узагальнено зміст понять «фінансовий стан» та «фінансові результати». Досліджено та удосконалено організаційно-методичні підходи щодо аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Науково обґрунтовано значущість запропонованих підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств. На основі проведеного аналізу за запропонованою методикою для промислового підприємства розроблено шляхи щодо покращення його фінансового стану та фінансового результату.

Забезпечення ефективного функціонування підприємств потребує економічно грамотного управління їхньою діяльністю, яке багато в чому визначається умінням її аналізувати. За допомогою аналізу вивчають тенденції розвитку, глибоко і системно досліджують фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовують плани та управлінські рішення, здійснюють контроль за їх виконанням, виявляють резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюють результати діяльності підприємства, виробляють економічну стратегію його розвитку.

Сучасні умови світової економічної кризи потребують реальної оцінки фінансового потенціалу підприємств для того, щоб вміти вчасно виявляти існуючі проблеми і труднощі, які виникають у фінансово-господарській діяльності підприємства, щоб вчасно їх уникнути. Головною метою будь-якого підприємства в сучасних умовах є отримання максимального прибутку, а це неможливо без ефективного управління капіталом.

© Лисенко Світлана Миколаївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки і менеджменту.

Новицька Оксана Вікторівна – асистент кафедри економіки і менеджменту.

Красноармійський індустріальний інститут ДВНЗ «Донецький національний технічний університет», м. Красноармійськ.

Від ефективності управління фінансовими ресурсами і підприємством у значному ступені залежить результат діяльності підприємства в цілому. Саме структурований та комплексний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств забезпечує своєчасне виявлення «вузьких місць», а також розробку та впровадження комплексу заходів щодо їх усунення. Для проведення такого аналізу, а саме, своєчасного виявлення проблем необхідний такий підхід до аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств, який дозволить найбільш чітко виявити існуючі проблеми на підприємстві у розрізі часу, що дасть змогу виявити період, з якого почалася фінансова криза на підприємстві, та оперативно розробити заходи щодо попередження або усунення існуючих проблем.

Комплексний фінансовий аналіз, що проводиться на промислових підприємствах, є системою взаємопов'язаних блоків. Правильний підхід до структуризації та складу цих блоків і визначає ефективність здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності та, відповідно, ефективність розроблених заходів щодо покращення фінансового стану на підприємстві, а також надасть можливість виявити приховані ланки, що забезпечать конкурентоспроможність, ефективне функціонування і планомірний розвиток у діючій галузевій системі. Саме тому питання удосконалення методичних підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності промислових підприємств є досить актуальним в сучасних умовах.

Метою даної роботи є наукове обґрунтування методичних підходів до аналізу фінансово-господарської діяльності та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення фінансового стану промислового підприємства на основі проведення оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства за запропонованою методикою.

У практичному плані дослідження має за мету подальше застосування отриманих результатів у процесі підготовки, прийняття й контролю відповідних управлінських рішень і тим самим забезпечення підвищення ефективності функціонування підприємства.

Проблемами оцінки й управління фінансовими ресурсами підприємства займалися зарубіжні і вітчизняні науковці. Серед них Н. Я. Михалицька [1], Ю. В. Сердюк-Копчекчи [2], В. А. Даниленко, А. М. Поддєрьогін [3], О. С. Філімоненков, Г. В. Савицька, О. О. Непочатенко [4] та ін.

Аналіз досліджуваних джерел свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану підприємства, а також про відсутність єдиної думки щодо визначення цього поняття. Згідно з визначенням, що надає А. М. Поддєрьогін: «Фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [3, с. 544]. О. О. Непочатенко зазначає: «Фінансовий стан – рівень його забезпеченості відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за своїми зобов'язаннями» [4, с. 117].

Вищенаведені визначення фінансового стану є обґрунтованими та змістовними, але, на думку автора, не враховують часового періоду або моменту здійснення фінансового аналізу, який показує певний фінансовий стан. Тому, у даній роботі пропонується таке визначення поняття «фінансовий стан»: це комплексне поняття, що відображає положення фінансово-виробничої діяльності, фінансової конкурентоспроможності підприємства на конкретний момент і характеризує рівень забезпеченості підприємства відповідним обсягом фінансових ресурсів, необхідних для здійснення ефективної господарської діяльності та своєчасного здійснення грошових розрахунків за зобов'язаннями. Визначивши конкурентоспроможність та платоспроможність підприємства на конкретний момент, постає необхідність підведення підсумків діяльності підприємства за певний період, які визначатимуть наскільки ефективно працювало підприємство та які результати були отримані за певний період часу для змоги комплексного узагальнення результатів діяльності підприємства. У даній роботі

пропонується наступне визначення поняття «фінансові результати» – це комплексне поняття, що відображає положення фінансово-виробничої діяльності, фінансову результативність та ефективність підприємства за певний період, узагальнює усі результати господарської діяльності та надає комплексну оцінку ефективності цієї діяльності.

Отже, наведені визначення дають змогу визначати час (період або конкретний момент часу) здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства, це полегшує пошук причин виникнення фінансових криз на підприємстві, адже від періоду виникнення проблеми залежить швидкість її вирішення.

Проведені дослідження літературних джерел і практики здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств дають можливість зробити висновок, що в даний час існує багато методів та прийомів аналізу фінансово-господарської діяльності, які класифіковано у відповідності до їх використання, що дають можливість проводити глибокий аналіз та давати оцінку фінансових результатів діяльності підприємств [6; 7; 8]. Для своєчасного виявлення «вузьких місць» у фінансово-господарській діяльності підприємств потрібний такий підхід до аналізу, який повністю висвітлить проблемні місця у фінансовій діяльності підприємства та допоможе визначити причини виникнення цих проблем. Саме дослідження періоду виникнення проблем у фінансово-господарській діяльності підприємства дозволить визначити характер кризової ситуації підприємства та її складність в залежності від здійснюваного періоду.

На основі проведених досліджень та понять, що були визначені вище, пропонується для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств застосовувати методiku, яка враховує часовий період здійснення аналізу. Дана методика передбачає використання загальноприйнятих показників оцінки фінансового стану, але при цьому пропонується розглядати їх у розрізі часового періоду та передбачається розмежування показників на два блоки:

- 1) показники оцінки фінансового стану, які характеризують фінансові показники на певний момент часу;
- 2) фінансові результати, що визначають діяльність підприємства за певний період (рис. 1).

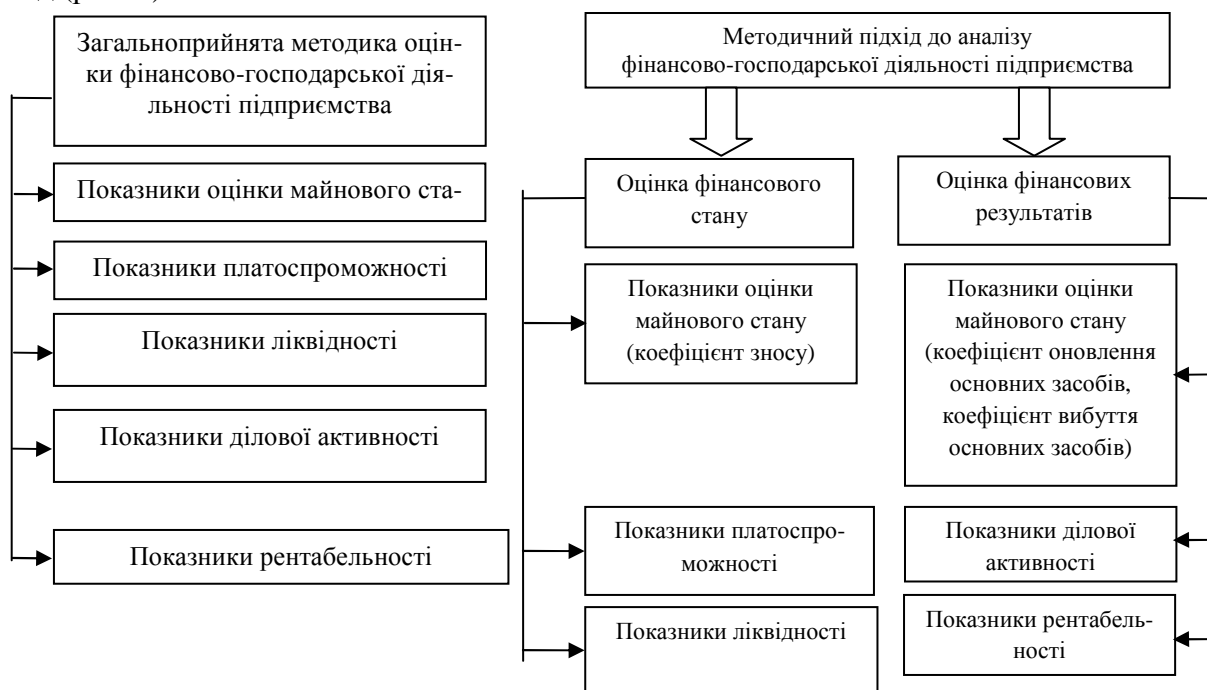

Рисунок 1 – Порівняльна характеристика пропонованого методичного підходу та загальноприйнятого підходу до оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства

У першому блоці розраховуються показники, які характеризують фінансову стійкість, ліквідність, платоспроможність, структуру активів та оптимальність структури джерел фінансування та ін., які показують фінансовий стан на певний момент часу. В другому блоці (фінансові результати) розраховуються показники, які підводять підсумки діяльності підприємства за певний період і за допомогою їх можна оцінити результативність і ефективність роботи, показники ділової активності, порівнювати динаміку виручки і прибутку та інше.

Даний підхід дає можливість виявити слабкі місця, виявити момент, з якого почалися негативні зміни у фінансовому стані та оцінити фінансову діяльність підприємства за певний період для змоги узагальнення фінансово-господарської діяльності підприємства та запобігти у майбутньому настанню кризового стану. Тобто, така методика ефективно визначає критичні точки фінансової стійкості промислових підприємств.

У рамках даної роботи був проведений аналіз фінансово-господарської діяльності на основі запропонованого підходу на прикладі відокремленого підрозділу «Шахта «Росія» державного підприємства «Селидіввугілля» за період 2006-2010 рр. (табл. 1, 2). Аналіз фінансового стану виявив недоліки діяльності промислового підприємства на певний момент часу, тобто в кінці кожного року та дав змогу зробити наступні висновки:

- спостерігається підвищення кількості зношеного обладнання, зменшення кількості нового обладнання, введеного в експлуатацію, що характеризується показниками майнового стану;

- підвищується залежність підприємства від зовнішнього фінансування, збільшується частка позикових коштів, а також збільшується кількість власного капіталу, що характеризується показниками платоспроможності;

- підприємство неспроможне миттєво погасити поточну заборгованість за рахунок наявних грошових коштів, тобто, спостерігається значна нестача грошових коштів на розрахунковому рахунку що характеризують показники ліквідності.

Фінансові результати ВП «Шахта «Росія» ДП «Селидіввугілля» за 2006-2010 рр. виявилися такими (табл. 2):

- спостерігається негативна тенденція зменшення оборотності оборотних коштів за аналізований період, збільшення дебіторської і кредиторської заборгованості, значне збільшення кількості запасів на складах, та, як позитивний підсумок, збільшення обороту власного капіталу;

- знижується розмір прибутку за аналізований період та перевищення операційних витрат над доходами.

Таблиця 1 – Розрахунок показників оборотності оборотних коштів на ш. «Росія» за 2010 р.

Складові оборотних коштів	Коефіцієнт оборотності за поточний рік (<i>Коб(факт)</i>), об/рік	Коефіцієнт оборотності за прогнозний рік. (<i>Коб(прогн)</i>), об/рік	Термін оборотності за поточний рік ($T_{об(факт)}$), дн.	Термін оборотності за прогнозний рік ($T_{об(прогн)}$), дн.	Відхилення терміну оборотності	
					+/-, дн.	%
Запаси	4,14	4,61	87	78	-9	-11
Дебіторська заборгованість	0,37	0,47	972	765	-207	-27
Кредиторська заборгованість	0,97	1,04	371	346	-25	-7

Детальний фінансовий аналіз, проведений на ВП «Шахта «Росія» ДП «Селидіввугілля» за запропонованою методикою, виявив низку недоліків у функціонуванні підприємства. На основі даного висновку на шахті «Росія» було запропоновано напрямки щодо вдосконалення фінансового стану на даному підприємстві шляхом прискорення оборотності оборотних коштів. Покращення складу оборотних коштів пропонується

провести за такими напрямками:

- 1) зменшення розміру запасів та готової продукції на складах;
- 2) зменшення дебіторської заборгованості;
- 3) зменшення кредиторської заборгованості.

Таблиця 2 – Фінансові результати діяльності ВП «Шахта «Росія» ДП «Селидіввугілля»

№ з/п	Показники	Нормативне значення	2006	2007	2008	2009	2010
Показники оцінки майнового стану							
1	Коефіцієнт оновлення основних засобів	Збільш.	0,08	0,16	0,20	0,07	0,02
2	Коефіцієнт вибуття основних засобів	Зменш.	0,13	0,003	0,19	0,14	0,03
Показники ділової активності							
1	Коефіцієнт оборотності активів	Збільш.	0,59	0,38	0,36	0,41	0,21
2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	Збільш.	2,05	1,65	1,45	1,94	0,97
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	Збільш.	1,7	0,94	0,72	0,73	0,37
4	Коефіцієнт оборотності основних засобів	Збільш.	0,93	0,65	0,73	0,98	0,49
5	Коефіцієнт оборотності власного капіталу	Збільш.	2,04	1,7	1,33	1,4	0,7
6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	Збільш.	6,8	9,8	9,46	5,7	4,14
Показники рентабельності							
1	Коефіцієнт рентабельності активів	Збільш.	0,08	0,006	0,01	0,09	0,03
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Збільш.	0,20	0,02	0,06	0,29	0,12
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Збільш.	0,13	0,01	0,03	0,20	0,17
4	Коефіцієнт рентабельності продукції	Збільш.	0,32	-0,002	-0,15	0,07	-0,53

При покращенні оборотних коштів термін оборотності запасів скоротиться на 9 днів, що дозволить зменшити складування запасів на складах (табл. 3). Покращення дебіторської заборгованості приведе до зменшення терміну оборотності на 207 днів, що забезпечить більш ефективний розрахунок із дебіторами. Покращення кредиторської заборгованості приведе до зменшення терміну оборотності кредиторської заборгованості на 25 днів, що забезпечить більш швидкий розрахунок із кредиторами. Загальний термін оборотності оборотних коштів скоротиться на 191 день, тим самим приведе до збільшення чистого доходу на 25 260 тис. грн.

Таблиця 3 – Показники фінансового стану на ВП «Шахта «Росія» ДП «Селидіввугілля»

№ з/п	Показники	Нормативне значення	2006	2007	2008	2009	2010
			Кінець року	Кінець року	Кінець року	Кінець року	Кінець року
Показники оцінки майнового стану							
1	Коефіцієнт зносу осн. засобів	Зменш.	0,29	0,31	0,32	0,38	0,42
Показники платоспроможності							
1	Коефіцієнт платоспроможності	Більше 0,5	0,35	0,24	0,23	0,29	0,29
2	Коефіцієнт фінансування	Зменш.	1,9	3,10	3,03	2,5	2,4
3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	Збільш. 0,1	-0,05	0,2	0,5	0,9	1,29
4	Коефіцієнт маневреності власного капіталу	Збільш..	-0,05	0,28	0,6	0,97	1,13
Показники ліквідності							
1	Коефіцієнт покриття	Більше 1	0,95	1,21	1,5	1,9	2,3
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,85	1,15	1,54	1,8	2,2
3	Коефіцієнт абс. ліквідності	Більше 0,2	-	0,000008	0,0001	0,00003	0,00008
4	Чистий оборотний капітал	Збільш.	-5006	24738	71813	154777	200508

Висновки. Фінансово-господарська діяльність визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал, є головним двигуном при формуванні достатнього рівня прибутку, саме тому важливо вміти вчасно виявляти проблеми, що виникають у фінансовому стані, щоб вміти вчасно їх уникнути. Результат правильної оцінки фінансового стану та фінансових результатів призводить до активізації всіх сфер діяльності підприємства, забезпечує отримання максимального прибутку та ефективне управління капіталом. Запропонована методика дає змогу виявляти проблеми залежно від часу їх виникнення, це полегшує пошук причин виникнення фінансових криз на підприємстві, адже від періоду виникнення проблеми залежить швидкість її вирішення.

Перспективи подальших досліджень передбачаються у визначенні тривалості усунення фінансових проблем або часу виведення підприємства з фінансової кризи, залежно від часу або періоду їх виникнення.

Література

1. Михалицька Н. Я. Механізм визначення ознак та ймовірності банкрутства підприємств / Н. Я. Михалицька // Вестник Национального технического университета. – 2009. – № 1.
2. Сердюк-Копчекчи Ю. В. Модель діагностики фінансового потенціала промислового підприємства / Ю. В. Сердюк-Копчекчи // Финансы, учет, банки. – 2007. – № 13. – С. 92-102.
3. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. – 6-е вид., перероб. та доп. – К. : КНЕУ, 2006. – 552 с.
4. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. – К. : Центр учб. літ-ри, 2011. – 328 с.
5. Філімоненков О. С. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. С. Філімоненков. – К. : Кондор, 2007. – 400 с.
6. Шморгун Н. П. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. П. Шморгун, І. В. Головка. – К. : ЦНЛ, 2006. – 528 с.
7. Жолонський Є. Фінансово-економічний аналіз бізнесу промислових компаній / Є. Жолонський. – Х. : Фактор, 2007. – 320 с.
8. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Д. В. Шиян, Н. І. Строченко. – К. : А.С.К., 2003. – 240 с.
9. Даниленко В. А. Застосування моделей діагностики банкрутства для оцінки фінансової стійкості промислових підприємств України / В. А. Даниленко // Науковий вісник Академії муніципального управління. – 2009. – № 7.
10. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учебник / Г. В. Савицкая. – 3-е изд., перераб. и доп. – М. : ИНФРА-М, 2004. – 425 с.

О. С. Квілінський

СТРАТЕГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТА МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ОБ'ЄДНАННЯ

Розглянуто підходи до прогнозування розвитку суб'єкта малого підприємництва. Проаналізовано можливості розвитку діяльності суб'єкта малого бізнесу в контексті функціонування об'єднань та обґрунтовано можливості досягнення додаткових ефектів. Запропоновано рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності суб'єкта малого підприємництва на основі прогнозування його розвитку в умовах об'єднання.

Зараз у національній економіці створилися такі умови, що не сприяють ефективному розвитку підприємницької діяльності. В розвинутих країнах до забезпечення стабільності широко долучається малий бізнес, який дозволяє більш енергійно вирішувати